

ють інженерно-технічні служби, поліграфічна дільниця, реставраційна майстерня та ін., приблизно 10% загальної площі переобладнано у приміщення для різних структурних підрозділів бібліотеки – відділів зберігання документних ресурсів, рідкісних і цінних книг, обмінного і резервного фондів, редакційно-видавничого, МБА, Інформцентру з питань культури та мистецтва тощо. Таких поверхів сім (відносно ярусів книгосховища вони не скрізь розміщуються на одному рівні та мають набагато вищі стелі).

Спливає час. В останні роки помітно змінилися й суттєво ускладнилися функції та завдання, що покладаються на НПБУ. Без головного книгосховища на Подолі виконувати їх у належному обсязі й своєчасно було б неможливо. Помітно змінився і сам Київ, точніше, його архітектурні риси та містобудівна політика. В останні роки впритул до основного книгосховища бібліотеки виросла ще більша за висотою і обсягом споруда модерного готельно-офісного центру. Через неї велетенський колишній елеватор (йому, як і головному корпусу бібліотеки, зовсім недавно виповнилося 100 років), котрий увесь цей час був однією з домінуючих точок Подолу, нині став майже непомітним, особливо з боку Дніпра.

Сторічний ювілей споруди, яку справедливо визнано пам'яткою промислової архітектури Києва початку ХХ століття, є зручним приводом для того, щоб згада-

ти непрості перипетії будівництва та існування колишнього зернового елеватора, який уже три десятиліття успішно функціонує як бібліотечно-інформаційний комплекс; і для привернення уваги громадськості до проблеми збереження історичної забудови Києва, неповторної атури мальовничого старовинного Подолу, осередків культури в столиці України, адже, як свідчать події останніх років, навіть старі стіни метр завтовшки, які ще можуть стояти віками, бувають беззахисними, коли йдеться про меркантильні інтереси нинішніх можновладців і скоробагачків.

Список використаних джерел

1. Хахалева Н. И. Перспективы развития национальной системы депонирования документов / Н. И. Хахалева // Библиотечное дело – XXI век : науч.-практ. сб. – М., 2002. – № 2. – С. 5–14.
2. Державний архів Київської області. – Ф. 178, оп. 6, спр. 10. – Арк. 51–54.
3. Историческая застройка XIX века. Усадьба по ул. Боричев взвоз, 13 в г. Киеве : Ист. записка / Архит.-проект. кооператив «Реставратор» ; сост. М. Кальницький. – К., 1992. – 92 с., ил. – Ротапринт.
4. Ієвлева В. Пам'ятки індустріального розвитку Києва кінця ХІХ – першої третини ХХ століття / Валерія Ієвлева. – К. : Прес-КІТ, 2008. – 248 с.
5. Центральний державний архів вищих органів влади і управління України (ЦДАВО). – Ф. 5116, оп. 1, спр. 268. – Арк. 192–195.
6. Бабич В. Ну и темпы! : [Про реконструкцію колишнього елеватора] // Правда України. – 1976. – 24 нояб.
7. ЦДАВО. – Ф. 5116, оп. 19, спр. 1437. – Арк. 1–9.

ПРОЕКТИ І РОЗВІДКИ

*Ю. Амелченко, директор
Одеської обласної універсальної
наукової бібліотеки ім. М. Грушевського,
заслужений працівник культури України*

БІБЛІОТЕЧНИЙ ПРОЕКТ «ЧИТАЮЧА ОДЕЩИНА»

СЬОГОДНІ перед бібліотечною спільнотою постала проблема, про яку майже три десятиріччя тому попереджали деякі вчені. Йдеться про «кризу читання», що спостерігається в усьому світі й в Україні.

Інновації в бібліотечній справі, впровадження комп'ютерних технологій привели до того, що сучасний читач відрізняється від читача 90-х років минулого століття, і сьогодні ми здебільшого називаємо його користувачем. У професійній пресі дедалі частіше досить серйозні вчені обговорюють питання заміни термінів «бібліотека» і похідного від нього «бібліотекар» як архаїчних назв установи і професії в інформаційному суспільстві на «інформотеку» та «соціоінфолог», де в основі лежить не «біблію» – «книга», а «інфо» – інформація.

Враховуючи зазначені тенденції і прагнучи з'ясувати ситуацію з читанням, що склалася в регіоні, Одеська ОУНБ ім. М. Грушевського провела дві соціологічні розвідки – дослідження «Бібліотека: що потрібно сучасному громадянину» і бліцопитування молоді «Ваше визначення читання як форми відпочинку». До участі в останньому було запрошено студентів, молодих спеціалістів, учнів, тобто тих, хто

сьогодні є найбільш активною частиною читацького контингенту в більшості бібліотек. Майже 60% респондентів відповіли, що не вважають читання формою відпочинку, позиціонують його як важку працю, «старомодне заняття», котре втратило престиж, тому читають тільки в разі потреби.

Одержавши такі, досить тривожні результати, рада директорів обласних та центральних бібліотек Одеського регіону ініціювала бібліотечний проект «Читаюча Одещина», до участі в якому залучено Одеську організацію Національної спілки письменників України, фахівців Південноукраїнського педагогічного університету ім. К. Ушинського, обласну газету «Одеські вісті», три телевізійні канали. Проект має на меті культивування читання з метою просвітництва, духовного розвитку, інтелектуалізації особи. Глибинний задум його реалізації полягає й у тому, що осмислене, цілеспрямоване читання є складовою культурної безпеки та духовного потенціалу нації.

Проект передбачає поєднання новітніх інформаційних і суто традиційних бібліотечних технологій. Його виконання неможливе без упровадження бібліотечних інновацій як наслідку творчого зростання бібліотекарів. Саме творче ставлення до своєї роботи

досить часто дозволяє компенсувати певні негативні фактори (незадовільні умови праці та матеріальне забезпечення бібліотек, обмежене зростання заробітної плати, недостатні можливості для кар'єрного росту, деякі рутинні посадові обов'язки). Відповідно, до всіх працівників ЦБС регіону було доведено таку думку: «Відсутність нових ідей – показник неблагополуччя колективу. Чим швидше ви сприймете цю істину, тим швидше виникнуть бібліотеки, здатні не копіювати чужий досвід, а стати творцями свого».

Наш спільний проект включає комплекс заходів – як теоретико-методичних, спрямованих на вироблення рекомендацій у галузі педагогіки, психології, соціології читання, так і практичних, що передбачають використання нових прогресивних технологій популяризації читання та відродження старих, але потрібних, трохі призабутих у нашому мінливому світі.

Серед заходів проекту: проведення семінарів для бібліотечних працівників області; задля популяризації читання – розміщення в пресі публікацій про сучасні книги, підготовка телевізійної програми «Модне читиво», презентації книг і книжкових виставок, організація читацьких конференцій. Створюються читацькі кафе «Книга до чашки кави» і салони «Територія радісного і вільного читання», розширюється коло учасників обласного щорічного фестивалю української книги пам'яті Михайла Грушевського.

Головною акцією першого етапу проекту став обласний читацький марафон «Відчуй радість читання». Одним із перших кроків було проведення соціологічної розвідки «Книги і читання в моєму житті», в якій узяли участь 7 097 мешканців Одещини – користувачів бібліотек різних рівнів. До числа респондентів увійшли 234 сім'ї (863 особи), юнаки (21–25 років) – 1 073 особи, дівчата – 1 094, жінки-матері – 1 083, працюючі чоловіки (до 40 років) – 973, пенсіонери: жінки – 1 027, чоловіки – 984 особи. Вони відповідали на запитання щодо мотивів читання, його рейтингу з-поміж інших видів дозвілля, кола читацьких уподобань, задоволеності бібліотечними фондами, найбільш комфортного місця для читання тощо. Підсумки дослідження було опубліковано в спеціальному виданні, а його висновки та рекомендації знайшли своє місце при плануванні діяльності бібліотек на наступний рік.

У рамках марафону пройшли читацькі конкурси «Панночка читачка», «Пані читачка», «Пан читач». Також було проведено презентації книг, конкурси: улюбленої книги «Книга – моя симпатія», на кращий слоган і художнє есе про читання, рекламу читання. Зони для голосування створено в кожній бібліотеці. На завершення марафону було проведено свято книги і костюмовану молодіжну дискотеку під назвою «Ніч книги». Такий комплексний масовий захід сприяв популяризації читання як достойного, цікавого проведення вільного часу, зробив образ бібліотеки привабливим для учасників марафону.

Особливу увагу в проекті приділено краєзнавчій роботі, одним із аспектів якої є створення на базі ОУНБ електронної бібліотеки повнотекстової краєзнавчої інформації на основі фондів обласних і публічних бібліотек регіону, звичайно ж, із дотриман-

ням вимог закону щодо авторського і суміжних прав. Завдяки цьому стане можливим більш активне поширення, особливо серед молоді, знань про історію, культуру, сучасні проблеми краю.

Таким чином у проекті «Читаюча Одещина» передбачається й використання можливостей Інтернету як величезного ресурсу, що дозволяє ввійти у світ книги. Як уже зазначалося, література, читання популяризуються на телебаченні (програма «Модне читиво») і на радіо (програми «Южная столица» та «Авторадіо»).

Перший етап проекту «Читаюча Одещина» завершено. Його переможцями стали колективи п'ятих ЦБС (перше місце – Великомихайлівська ЦБС, друге – Білгород-Дністровська, Роздільнянська, третє – Любашівська, Саратська). Крім цього, були переможці в різних номінаціях: «За кращу організацію та проведення соціологічного дослідження “Книга і читання в моєму житті”», «За проведення костюмованої молодіжної дискотеки “Ніч книги”», «За творчий підхід до реалізації проекту “Читаюча Одещина” серед дітей», «За оригінальність вирішення конкурсних завдань», «За краще методичне забезпечення конкурсних завдань», «За краще висвітлення ходу проведення конкурсу в засобах масової інформації», «За кращий слоган та есе про бібліотеку і читання». Дипломами переможців було нагороджено учасників конкурсів у номінаціях «Панночка читачка», «Пані читачка», «Пан читач».

У 2011 р. розпочався другий етап реалізації проекту «Читаюча Одещина», тема якого – «Свобода вибору і свобода творчості. Краща бібліотека–2011». Головною метою є показ безмежності культурного простору і надання можливості доступу до нього. Зокрема, передбачається створення регіональної корпоративної бібліотечної інформаційної мережі, об'єднаної на сервері ОУНБ.

Розкриттю й популяризації книжкових скарбів обласної бібліотеки служить і програма створення баз даних: «Українська книга XVII – першої половини XX століття у фондах ОУНБ», «Юридична книга XIX – першої половини XX століття у фондах ОУНБ», «Книги іноземними мовами XIX століття у фондах ОУНБ».

Досвід показує важливість кооперації роботи бібліотек і клубів у залученні членів громад до читання. Цьому сприяло проведення в останні роки оглядів-конкурсів: «Бібліотека і клуб: спільні завдання, єдині пріоритети», «Спільні завдання клубів і бібліотек в Рік Української Першокниги», «Молодь у бібліотечній справі: соціально значуща кар'єра» та ін.

Важливе місце в діяльності з популяризації читання посіли рекламні кампанії щодо бібліотек, конкретних книг, презентації, розширення партнерських стосунків із закладами освіти, а також ЗМІ, де постійно здійснюється інформування про цікаві видання або рекламування соціокультурних заходів.

На кожному етапі розвитку суспільства бібліотеки отримують і вирішують певні актуальні завдання. Сьогодні бібліотеки Одещини прагнуть задовольняти потреби кожної конкретної особистості, враховувати інтереси користувачів різних вікових категорій. На-

приклад, у роботі з дітьми і підлітками ми намагаємося відволікти їх від вуличних «пригод», запропонувавши альтернативу форму – тінейджерські клуби при бібліотеках. Тут вони можуть брати участь в інтелектуальних рольових іграх за сюжетами відомих творів. І хай це буде Том Соєр чи Гаррі Поттер, герої Майн Ріда, аби тільки персонажі боролися за справедливість і перемогли у боротьбі зі злом.

А, приміром, у роботі з дорослими бібліотеки намагаються скласти конкуренцію серіалам, залучаючи до читання книг тієї ж тематики. При сільській бібліотеці може бути організовано клуб знавців історичних любовних сюжетів, участь в якому дозволяє перемогти нудьгу щоденного життя, через яку наші жінки захоплюються серіалами. Надалі відвідувачі при звичаю-

ються читати і привчають до цього своїх дітей. Таким чином бібліотеки заохочують людей до сімейного читання. А там, де є книга, перемагає духовність.

Подолання кризи читання сьогодні ще не стало в один ряд із найважливішим державним завданням збереження і розвитку національної культури. Проте й вирішення цієї проблеми вимагає об'єднання зусиль органів державної влади, бібліотек, видавництва, різних громадських організацій, фондів, ЗМІ, які повинні спільно працювати з метою підтримки читацької культури, розповсюдження книги, що є головним інструментом духовного виховання населення. Бібліотеки ж Одеської області на регіональному рівні намагаються робити свій внесок у залучення членів спільноти до читання.

З ДОСВІДУ РОБОТИ

*Л. Пескіна,
завідувачка Інформаційного центру
«Бібліотека ім. М. Костомарова»
ЦБС Шевченківського району м. Києва,
М. Талалаєвська, директор
Централізованої бібліотечної системи
Шевченківського району м. Києва*

БІБЛІОТЕКА ІМ. О. ШВАРЦМАНА – ІНФОРМАЦІЙНО-КУЛЬТУРНИЙ ЦЕНТР ЄВРЕЙСЬКОЇ ГРОМАДИ М. КИЄВА

ОСНОВНИМИ напрямками національної політики нашої держави, окрім сприяння розвитку української нації, її історичної свідомості, традицій і культури, є розвиток культур усіх інших національностей, які живуть в Україні. Це підтверджено Конституцією України та Законом України про національні меншини.

Однією з найбільших національних громад, що мешкають на території сучасної України, є єврейська, чия доля впродовж багатьох віків пов'язана з долею українського народу, а культура – з українською культурою. Тож не дивно, що саме єврейська громада м. Києва почала активно відроджувати культурні та духовні традиції ще до здобуття Україною незалежності. І саме завдяки клопотанню Республіканського товариства єврейської культури у грудні 1989 р. у столиці було створено першу в Україні та загалом першу на теренах колишнього СРСР спеціалізовану бібліотеку єврейської літератури, що згодом отримала ім'я єврейського поета Ошера Шварцмана, який народився на Київщині.

На момент створення бібліотеки чисельність єврейської літератури в її фонді становила лише 20 книг. Сьогодні її кількість – близько 4 тис. прим. (25% від усього фонду книгозбірні). Гордістю бібліотеки є такі раритети, як «Єврейська історія» Ш. Дубнова (Одеса, 1897), прижиттєве видання творів Шолом-Алейхема мовою їдиш (Варшава, 1911), тритомник стенографічного звіту «Справа Бейліса» (1913), «Психологія єврейського духу» С. Меламеда (М., 1914), сідури (єврейські молитовники) кінця XIX – поч. XX ст., окремі номери єврейського журналу «Восход» (СПб., 1889) і т. ін. Крім цього,

широко представлені твори класиків єврейської літератури на їдиш, івриті, російською та українською мовами. Бібліотека постійно отримує видання творів сучасних єврейських та ізраїльських письменників, періодики єврейських громад та організацій України – «Єврейські вісті», «Хадашот», «Эйникайт», «Єврейський обозреватель», «Мост», «Лехаим» та ін.

У 1990 р. у приміщенні бібліотеки відбулося народження єврейської народної газети «Возрождение», засідання редакційної колегії якої і сьогодні відбуваються тут.

Бібліотека ім. Ошера Шварцмана успішно працює як інформаційно-культурний центр єврейської громади міста, є центром спілкування людей за їхніми інтересами. І цьому активно сприяє культурно-освітній центр «Сіфрія», створений на базі бібліотеки спільно з єврейською агенцією «Сохнут» та київською міською єврейською громадою. Його метою є розвиток духовності, культури, традицій, освіти; висвітлення історії єврейського народу та країни Ізраїль за допомогою надання культурно-інформаційних, бібліотечних послуг.

Пріоритетним напрямом діяльності бібліотеки є збереження, розвиток та популяризація національної самобутності єврейського народу.

Широкий репертуар єврейських художньої літератури і періодики, методичні та навчальні видання з історії, релігії, культури єврейського народу роблять бібліотеку ім. Ошера Шварцмана привабливою для викладачів, студентів, учнів єврейських освітніх закладів Києва та України.

Працівники бібліотеки перебувають у постійному творчому пошуку. У книгозбірні багато років успішно